

# Arbeids- og sosialpolitikk i EU – status og utviklingstrekk oktober 2012

## Rapport fra arbeids- og sosialråd Jacob Hanssen ved Den norske EU-delegasjonen

### 1. Hovedpunkter

- *Arbeidsledigheten i EU har økt jevnt gjennom 2012 og utgjorde i august 10,5 prosent for EU totalt og 11,4 prosent i eurosonen. Arbeidsledigheten er på en stigende trend i 17 av medlemslandene.*
- *Gapet mellom EU-land med høy og lav ledighet øker, og utgjør på det meste 20,6 prosentpoeng (Østerrike 4,5 prosent – Spania 25,1 prosent).*
- *Ungdom rammes hardest av det svake arbeidsmarkedet, og ungdomsledigheten i EU økte til 22,8 prosent i august 2012, det høyeste nivået som er registrert.*
- *Antall langtidsledige (ledige i mer enn et år) fortsatte å øke inn i 2012, og utgjorde 10,7 millioner i første kvartal 2012. I gjennomsnitt blir 40 prosent av de arbeidsledige langtidsledige.*
- *Vekstprognosene for EU samlet og eurosonen blir stadig nedjustert, og det er det få tegn som tyder på at situasjonen i arbeidsmarkedet i EU vil bedre seg i nærmeste framtid.*
- *Gjennom 2012 har det vært et økende fokus i EU på tiltak for vekst og sysselsetting. Mange av tiltakene angår reguleringer i arbeidsmarkedene og i pensjonssystemene, og vekker mye motstand.*
- *Europakommisjonen fremmet i mars forslag til et direktiv (Posting) for å sikre at utsendte arbeidstakere får de arbeidsbetingelser de har krav på. Forslagets intensjon er godt mottatt, men der er betydelig uenighet om forslagene. Endelig behandling i Europaparlamentet er ventet mai 2013.*
- *Europakommisjonen fremmet i mars forslag til en forordning (Monti II) om retten til kollektive kampfmidler i forbindelse med de økonomiske frihetene i EU. Forslaget ble møtt med mye motstand, og Kommisjonen trakk forslaget i september 2012.*
- *Forhandlingene mellom partene i arbeidslivet om endringer i arbeidstidsdirektivet startet desember 2011 med frist til september 2012, men Europakommisjonen utsatte fristen til utgangen av 2012.*
- *Direktivforslaget om elektromagnetisk felt som har vært utsatt en rekke ganger er høsten 2012 til behandling i Europaparlamentet, og behandling i plenum ventes i første kvartal 2013.*
- *Europakommisjonen offentliggjorde februar 2012 hvitboka om pensjoner som inneholder forslag til tiltak for å sikre bærekraftige pensjonssystemer i Europa. Forslaget er til behandling i Europaparlamentet.*

*Jacob Hanssen*

*Arbeids- og sosialråd*

## 2. Vekst, sysselsetting og arbeidsledighet i EU

Utviklingen i sysselsetting i EU har vært svak eller fallende i det siste året. Etter fall i sysselsettingen i de tre foregående kvartalene (tilsvarende 770 000 sysselsatte), var det en liten økning på 0,1 prosent (tilsvarende 280 000 sysselsatte) i 2. kvartal 2012. Trenden i eurosonen er enda svakere. I året fram til 2. kvartal 2012 falt sysselsettingen i eurosonen med 0,6 prosent (tilsvarende 915 000 sysselsatte) mot 0,2 prosent fall for hele EU i samme periode.

Et positivt trekk er at sysselsettingen i de største medlemslandene ikke falt i 2.kvartal 2012. Det gjelder Tyskland, Storbritannia, Italia og Frankrike. Det er også positivt at flere medlemsland hadde positiv vekst i sysselsettingen enn de som hadde fall i sysselsettingen. Økningen i sysselsettingen var imidlertid ikke stor nok til å utligne sysselsettingsutviklingen i landene med fall i sysselsettingen.

Etter noe utflating i arbeidsledigheten i EU i 2009 og 2010, tiltok veksten i ledigheten våren 2011, og den har fortsatt å øke jevnt gjennom 2012. De siste tallene fra august 2012 viser at arbeidsledigheten utgjør 10,5 prosent i EU totalt og 11,4 prosent i eurosonen. Antall ledige i EU i august var 25,5 millioner, hvorav vel 18 millioner i eurosonen. Dette innebærer at antall ledige i EU har økt med 2,6 millioner sammenliknet med våren 2011.

Arbeidsledigheten er på en stigende trend i 17 av medlemslandene, og i løpet av de siste månedene var det en større økning i arbeidsledigheten i eurosonen enn i EU totalt. Det er fortsatt store forskjeller i nivåene på arbeidsledighet mellom medlemslandene. Den laveste arbeidsledigheten har Østerrike (4,5 prosent), Luxemburg (5,2 prosent), Nederland (5,3 prosent) og Tyskland (5,5 prosent), og den høyeste ledigheten ble registrert i Hellas (24,4 prosent) og Spania (25,1 prosent). Dette innebærer et gap i arbeidsledigheten på 20,6 prosentpoeng mellom medlemslandet med den laveste og høyeste ledigheten, henholdsvis Østerrike og Spania.

Ungdom rammes hardest av det svake arbeidsmarkedet i EU, og arbeidsledigheten blant ungdom i EU utgjorde 22,8 prosent i august 2012, det vil si om lag det dobbelte av ledigheten totalt, og det høyeste nivået som har vært registrert. Også med hensyn til ungdomsledighet er det stor forskjell mellom medlemslandene. Bare tre av medlemslandene har ungdomsledighet under 10 prosent, mens tolv medlemsland har ungdomsledighet over 25 prosent. Landene med høyest ungdomsledighet er Hellas og Spania der ungdomsledigheten er over 50 prosent, mens ungdomsledigheten er lavest i land som Tyskland, Østerrike og Nederland.

Antall langtidsledige (ledige i mer enn et år) i EU har steget i de siste årene, og denne utviklingen fortsatte inn i 2012. Antallet langtidsledige utgjorde 10,7 millioner i første kvartal 2012, det vil si det dobbelte av nivået i 2008. Sjansene for at en arbeidsledig kommer tilbake i arbeid har falt, og i gjennomsnitt blir 40 prosent av arbeidsledige ledige i mer enn et år.

I sin siste kvartalsrapport (2. kvartal 2012) for arbeidsmarkedet og den sosiale situasjonen i EU viser Europakommisjonen til at EU nå er nær ved å være i en resesjon, det vil si med fall i BNP i to etterfølgende kvartaler. I den siste økonomiske prognosen fra Kommisjonen fra mai 2012 forventes det at veksten i EU blir henholdsvis 0 og 1,3 prosent i 2012 og 2013 (tilsvarende -0,3 og 1,0 prosent for eurosonen). Kommisjonen forventet at økningen i arbeidsledigheten vil stoppe opp og ligge flatt på 10,3 prosent i EU og 11,00 prosent i eurosonen i 2012 og 2013. OECD var i mai mer pessimistisk enn Europakommisjonen, og mente oppgangen og bedringen i arbeidsmarkedene i EU ville komme senere enn det Kommisjonen la til grunn.

I tiden som er gått siden mai har den faktiske ledigheten allerede passert nivåene i Europakommisjonens prognose. De nyeste prognosene fra den europeiske sentralbanken, OECD og Det internasjonale pengefondet (IMF) peker i retning av reduserte vekstutsikter i EU og dermed også svak utvikling i arbeidsmarkedet. Den europeiske sentralbanken har redusert vekstanslagene for EU både i 2012 og i 2013.

Hovedbildet som tegnes av OECD i september 2012 er at utviklingen er enda svakere enn lagt til grunn i mai, og at usikkerheten rundt anslagene fortsatt er stor. Økt usikkerhet rundt anslagene er blant annet knyttet til at tiltakende uro blant konsumenter og bedrifter holder etterspørselen nede. Dette ser nå ut til å gi svakere utvikling i noen av de økonomiene som så langt har hatt vekst, blant annet i Tyskland. Mens OECD i mai la til grunn at omslaget i verdensøkonomien skulle komme i slutten av 2012 tror sekretariatet nå at bunnen først vil være nådd et stykke ut i 2013.

Dette bildet bekreftes også av Europakommisjonens målinger av bedriftslederes forventninger om framtidig sysselsettingsutvikling, og forbrukernes forventninger til framtidig utvikling i arbeidsledighet. Bedriftsledere innen industri, bygg og anlegg og tjenesteytende næringer sine forventninger til framtidig sysselsettingsutvikling har sunket jevnt fra begynnelsen av 2011 til sommeren 2012. Forbrukernes forventninger til framtidig utvikling i arbeidsledigheten begynte å øke i begynnelsen av 2011, og etter noe tegn til utflating i 2012, er bildet igjen at forbrukerne forventer at arbeidsledigheten vil øke. I løpet av sommeren Kommisjonens økonomiske stemningsindikator falt til det laveste nivået på tre år, med fall i et bredt sett av økonomiske indikatorer i alle sektorer. Alt i alt er det få tegn som tyder på at situasjonen i arbeidsmarkedet i EU vil bedre seg i nærmeste framtid.

### **3. Sosiale konsekvenser av høy arbeidsledighet**

Den økende arbeidsledigheten har ført til markert økning i antall personer som blir avhengig av dagpenger eller sosialhjelp. Dette bidrar til å opprettholde husholdningenes inntekter til tross for økende arbeidsledighet, men over tid slår ledigheten ut i husholdningenes disponible inntekter. Dette innebærer risiko for redusert etterspørsel fra husholdningene, men også økt risiko for å havne i fattigdom.

Europakommisjonen foretar løpende målinger av husholdningenes finansielle stilling. Antall husholdningene med de laveste inntektene som gir uttrykk for økonomisk vanskeligheter har økt betydelig gjennom 2012. Også resultatene fra målingene av husholdningenes økonomiske varierer imidlertid mellom medlemslandene.

Den høye og økende arbeidsledigheten har medført at antallet personer i EU som risikerer å havne i fattigdom eller sosial ekskludering har økt fra 113,8 millioner i 2009 til 115,7 millioner i 2010, altså i motsatt retning av et av målene i Europa 2020-strategien som går ut på at dette tallet skal reduseres, se punkt 4.1 nedenfor.

I tillegg til økning i ungdomsledigheten, har det også vært en økning i andelen ungdommer som verken er i utdanning, sysselsetting eller opplæring (såkalte NEETs: No Education, Employment or Training). Med unntak av Tyskland og Østerrike, økte andelen av ungdommer i EU i denne kategorien i alle medlemslandene i de fire årene fram til første kvartal 2012.

Krisen har ført til økning i andelen barn og voksne som lever i en husholdning uten eller med svært liten tilknytning til arbeidsmarkedet. Andelen økte fra 9 prosent i 2009 til 10 prosent i 2010. Dette bidrar til økt risiko for langsiktig utestengning fra arbeidsmarkedet og økt risiko for fattigdom.

## 4. Tiltak for økt vekst og sysselsetting

### 4.1 *Det danske formannskapets prioriteringer for arbeidsmarkeds- og sosialpolitikken våren 2012*

Det danske formannskapet definerte fire fokusområder:

- Et ansvarlig Europa
- Et dynamisk Europa
- Et grønt Europa
- Et sikkert Europa

Innenfor fokusområdet «et dynamisk Europa» definerte det danske formannskapet følgende prioriteringer for arbeidsmarkeds- og sosialpolitikken:

- Økt sysselsetting, med fokus på ungdom
- Redusere langtidsledighet
- Økt sysselsetting blant eldre i takt med økt levealder
- Fremme fri bevegelse av arbeidskraft mellom landegrensene
- Sosialpolitikk som sikrer like muligheter for alle
- Reform av pensjonssystemer for å gjøre dem mer bærekraftige
- Direktivet om utstasjonerte arbeidstakere (Posting)
- Direktivet om elektromagnetiske felt

### 4.2 *Det kypriotiske formannskapets prioriteringer for arbeidsmarked- og sosialpolitikken høsten 2012*

Det kypriotiske formannskapet tar utgangspunkt i Europa 2020 strategien, der to av de sentrale målene kan knyttes til arbeidsmarkedet og sosialpolitikk:

- Sysselsettingsandelen i EU skal økes til 75 prosent i 2020.
- Minst 20 millioner mennesker skal løftes ut av risiko for fattigdom innen 2020.

Det kypriotiske formannskapet har satt følgende prioriteringer for arbeidsmarked- og sosialpolitikken:

- Styrket sosial utjevning, med vekt på barns situasjon og på eldre personers aktive deltakelse i alle deler av samfunnet
- Investering i flere og bedre arbeidsplasser og i ny kompetanse for å takle ungdomsledigheten
- Styrke involveringen av partene i arbeidslivet og lokalsamfunn i implementeringen av Europa 2020-strategien, særlig innen arbeidsliv og sosialpolitikk
- Ligestilling mellom kvinner og menn, med fokus på ulikheter i lønn
- Forbedring av arbeidsforholdene til utstasjonerte arbeidstakere, og av retten til kollektive kampmidler i forbindelse med de økonomiske frihetene i EU
- Beskyttelse av arbeidstakere relatert til elektromagnetiske felt
- European Globalisation Adjustment Fund

### **4.3 Det europeiske semesteret for 2012**

Hovedansvaret for arbeidsmarkeds- og sosialpolitikken ligger til medlemslandene. For å styrke gjennomføringen av politikk som skal sikre at målene for Europa 2020 nås, ble det europeiske semester innført fra 2010 med virkning for 2011. Det europeiske semesteret har til formål å få til en bedre koordinering av den økonomiske politikken i EU.

Det europeiske semesteret består av følgende syklus:

- Semesteret starter med at kommisjonen utgir den årlige vekstrapporten (Annual Growth Survey) som behandles i det europeiske rådet og det europeiske parlamentet.
- I vårmøtet for det europeiske rådet identifiseres hovedutfordringene for EU og strategiske tiltak anbefales
- Basert på disse tilråkningene utarbeider medlemslandene nasjonale reformprogrammer (NRP – National Reform Programmes) som inneholder tiltak blant annet om sysselsetting og sosial inkludering. Programmene sendes til kommisjonen i april for gjennomgang
- Kommisjonen utarbeider nasjonalt spesifikke anbefalinger (CSR – country-specific recommendations) i mai
- Basert på kommisjonens vurderinger vil rådsmøtene for arbeids- og finansministrene utarbeide nasjonalt spesifikke anbefalinger (CSR – country-specific recommendations) i juni
- I juli utarbeider det europeiske rådet anbefaling for medlemslandene som grunnlag for utarbeiding av medlemslandenes budsjetter for det neste året.

Nedenfor redegjøres det for gjennomføringen av det europeiske semesteret for 2012.

### **4.4 Vekstrapporten for 2012 (Annual Growth Survey)**

I vekstrapporten for 2012 viser Europakommisjonen til at de økonomiske utsiktene for Europa er svekket gjennom 2011. Det vises til at arbeidsledigheten må forventes å ligge rundt 10 prosent i 2012 og 2013, og forsterke de sosiale konsekvensene av krisen. Det heter videre at uten overbevisende respons til krisen vil de økonomiske utsiktene for euroområdet forverres ytterligere.

Kommisjonen fremhever videre at selv om det har vært både forståelig og nødvendig, så har for mye politisk tid og energi i EU gått med til krisetiltak, og for lite tid har vært brukt på å implementere tiltak for å sikre vekst og sysselsetting.

Til tross for den alvorlige situasjonen, fremhever Kommisjonen at medlemslandenes implementering av retningslinjene fra vekstrapporten 2011 er under forventning. Vekstrapporten for 2012 vektlegger derfor behovet for implementering. Videre er fokus på reformer som gir vekst og sysselsetting på kort og mellomlang sikt.

Kommisjonen foreslår følgende prioriteringer for 2012:

- Differensiert vekstfremmende konsolidering av offentlige finanser
- Gjenopprette normal utlån til bedrifter og husholdninger
- Vekst og konkurranseevne for i dag og fremtiden
- Håndtere arbeidsledighet og sosiale konsekvenser av krisen
- Modernisering av offentlig administrasjon

Under punktet om arbeidsledighet og sosiale konsekvenser av krisen, fremhever Kommisjonen at følgende tiltak bør prioriteres:

- a) Mobilisere arbeid for vekst
  - Arbeide videre med anbefalingene om reformering av lønnsdannelsen slik at den bedre reflekterer produktivitetsutviklingen.
  - Legge til rette for arbeidslediges retur til arbeidslivet ved at dagpenger kombineres med aktivitetstiltak og opplæring.
  - Fremme mobilitet i arbeidsmarkedet.
  - Begrense adgang til tidligpensjonering.
  - Støtte bedriftsetableringer og selvstendig næringsvirksomhet.
  - Satse på næringer med størst sysselsettingspotensial.
- b) Støtte sysselsetting for ungdom spesielt
  - Identifisere grupper blant ungdom med størst behov for bistand og iverksette tiltak, særlig for ungdom som verken er i arbeid, utdanning eller opplæring, og fokusere på yrkesopplæring og arbeidserfaring.
  - Iverksette lærlingkontrakter og traineeships sammen med partene i arbeidslivet.
  - Reformere regelverk i arbeidslivet for at det skal bli lettere å ansette ungdom.
  - Fortsatt tilpasning av utdanning og opplæring til behovene i arbeidsmarkedet.
- c) Beskytte utsatte grupper
  - Forbedre sosialstøttesystemene slik at de fyller sin funksjon til arbeidsmarkedet tar seg opp igjen
  - Implementering av aktive inkluderingsstrategier for å forhindre marginalisering av utsatte grupper
  - Sikre tilgang til tjenester som understøtter kontakt med arbeidsmarkedet

Vekstrapporten for 2012 ble behandlet av det europeiske rådet for arbeidsministrene (EPSCO) 1. desember 2011. Rådet viste til anbefalingene, og ba Kommisjonen om å følge opp anbefalingene i forbindelse med det europeiske semester 2012.

#### ***4.5 Sysselsettingspakken (Towards a job-rich recovery)***

Vekstutsiktene og situasjonen i arbeidsmarkedet forverret seg mot slutten av 2011 og i begynnelsen av 2012, og i april 2012 fremmet Kommisjonen forslag til en sysselsettingspakke som et supplement til sine anbefalinger i vekstrapporten for 2012. Oppfølgingen av pakken skjedde innenfor rammen av det europeiske semesteret.

Den politiske oppmerksomheten under eurokrisen har naturlig nok vært rettet mot å stabilisere og bedre gjeldssituasjonen og mot å få offentlige utgifter under kontroll i medlemslandene med størst gjeldsproblemer. Dette har medført innstramningstiltak som virker dempende på den økonomiske aktiviteten i en situasjon som i utgangspunktet er preget av svak vekst. Svake konjunkturer kombinert med stramme offentlige budsjetter bidrar begge til å øke arbeidsledigheten og skape sosiale problemer.

Det har derfor vært et sterkt politisk behov for EU sentralt å komme opp med tiltak som kan styrke veksten og sysselsettingen.

Kommisjonen fastslår at det i hovedsak er et nasjonalt anliggende å oppnå den dynamikken i økonomiene og i arbeidsmarkedene som skal til for å skape nye arbeidsplasser. Kommisjonen ønsker med tiltakspakken dels å påvirke medlemslandenes egen innsats, dels å foreslå tiltak på EU-nivå. Tiltakspakken er delt inn i tre hovedområder:

1. Støtte etablering av nye arbeidsplasser:

- Tiltak for å øke etterspørselen etter arbeidskraft gjennom målrettet subsidiering av nyansettelser og endring av skattesystemene for å fjerne skattekiler
- Tiltak for å utnytte potensialet for nye arbeidsplasser i vekstsektorer (helse- og sosialsektoren, den grønne delen av økonomien og IKT-sektoren)
- Utnytte EUs ulike finansieringsmekanismer for å øke sysselsettingen

2. Gjenopprette dynamikken i arbeidsmarkedene

- Endring av reguleringene av arbeidsmarkedene for å skape større fleksibilitet i kombinasjon med sikkerhet for arbeidstakerne (flexicurity). Eksempler er innføring av arbeidstidskonti (tidsbanker) og ordninger for midlertidig redusert arbeidstid som både kan bidra til mer effektive bedrifter og til å sikre arbeidsplasser i nedgangstider
- Mobilisering av alle aktører for å sikre bedre implementering av tiltakene. Det oppfordres til at partene i arbeidslivet får en mer aktiv rolle i forberedelsene og gjennomføringen av reformene i arbeidsmarkedet
- Investering i kunnskaper. Det foreslås styrket overvåking av utviklingen i utdanningssektoren og kompetansebehov i næringslivet for å sikre bedre samsvar mellom den kompetanse utdanningssektorene leverer og den kompetanse bedrifter og samfunnet etterspør
- Tiltak for å oppnå et felles europeisk arbeidsmarked. Det foreslås derfor tiltak for å fjerne lover og regler og praktiske hindringer for fri bevegelse av arbeidskraft

3. Styrke EUs overvåking av sysselsettingsutviklingen i medlemslandene

Forslag om bedre overvåking og koordinering av sysselsettingspolitikken i medlemslandene.

Kommisjonens tiltakspakke består av en rekke enkelttiltak som i sum er ment å være et krafttak for økt vekst og sysselsetting. Mange av tiltakene var imidlertid ikke nye, men ble tatt med for å vise bredden og styrken i EUs arbeid for økt vekst og sysselsetting. Kommisjonen vil på denne måten bidra til å styrke tilliten blant bedrifter og husholdninger, som er avgjørende for å få i gang økt etterspørsel. Mange av tiltakene har imidlertid karakter av å være generelle anbefalinger og målsettinger mer enn konkrete tiltak.

#### ***4.6 Europakommisjonens forslag til landspesifikke anbefalinger***

Som et ledd i det europeiske semesteret 2012 la Europakommisjonen 30. mai fram en rapport med tilrådinger til de enkelte medlemsland for å bidra til stabilitet, vekst og sysselsetting. Kommisjonen viste til at mange av medlemslandene for tiden gjennomfører viktige strukturreformer (for eksempel i arbeidsmarkedet) og gjør tiltak for å bedre balansen i de offentlige budsjettene. President José Manuel

Barroso i Europakommisjonen uttalte i forbindelse med offentliggjøringen av rapporten at retningen er klar, men at det kreves mye mer innsats for å få til vekst og sysselsetting. Dessuten peker Kommisjonen på at en bør velge tiltak for bedring av de offentlige budsjettbalansene som samtidig er vekstfremmende.

Kommisjonens landspesifikke anbefalinger reflekterer den store forskjellen mellom medlemslandene med hensyn til vekst, sysselsetting og balansen i de offentlige budsjettene. På den ene ytterkanten er situasjonen så vanskelig i land som Hellas, Portugal og Irland at de er underlagt egne prosesser styrt av Europakommisjonen, IMF og Den europeiske sentralbanken (ESB), også kalt Troikaen. For disse landene viser de landspesifikke anbefalingene til disse særskilte prosessene. På den andre ytterkanten finner vi land som Tyskland og Sverige som har gjennomført mange av de strukturreformene som flere av de andre medlemslandene nå strever med. Samtidig kommer disse landene relativt gunstig ut med hensyn til vekst, sysselsetting og balanse i de offentlige budsjettene. Kommisjonens hovedanbefalinger til Tyskland og Sverige går ut på at en bør fortsette med den nåværende politikken.

Tyskland har gjennom mange år gjennomført strukturreformer (i arbeidsmarkedet mv.) samtidig som en har klart å nå bærekraftige offentlige budsjetter. Kommisjonen fremhever også som positivt at Tyskland har gjennomført endringene i den økonomiske politikken uten at det har hemmet veksten og sysselsettingen. I rapporten om Tyskland oppfordres det stort sett til å videreføre den nåværende politikken. Men det pekes på nødvendigheten for bedre integrering av svake grupper og for å øke yrkesdeltakingen blant kvinner. Kommisjonen foreslår også å skape betingelser for at lønningene vokser i takt med produktivitetsveksten uten at dette blir nærmere beskrevet.

Kommisjonen foreslår at Frankrike gjennomfører flere reformer for å unngå segmentering i arbeidsmarkedet, og peker på administrative prosedyrer i forbindelse med individuelle oppsigelser. Det anbefales at en fortsetter med å forsikre seg om at videre utvikling i minimumslønningene støtter vekst i arbeidsplasser og at den offentlige arbeidsformidlingen blir mer effektiv. Det anbefales at Frankrike tar skritt for å øke sysselsettingen av ungdom. Det foreslås videre at skattesystemet forenkles og at skattebyrden forskyves fra arbeid til andre skattekilder.

Kommisjonen anbefaler at Spania øker tempoet i hevingen av pensjonsalderen og i arbeidet med å tilrettelegge for eldre arbeidstakere. Videre foreslås det at Spania legger om skattesystemet for å understøtte vekst, blant annet ved å vri skatten bort fra arbeid og over på andre skattekilder. Kommisjonen foreslår at Spania gjennomfører reformer i arbeidsmarkedet, blant annet gjennom aktiv arbeidsmarkedspolitikk og ved å styrke samarbeidet mellom arbeidsformidlingen sentralt og i regionene. Kommisjonen anbefaler også at Spania gjennomfører spesielle tiltak for å bekjempe fattigdom.

I rapporten om Italia anbefales det at Italia tar initiativ til å redusere arbeidsledigheten blant ungdom, blant annet ved å gjøre utdanning mer relevant for arbeidslivet og ved å bedre overgangen fra utdanning til arbeid. Kommisjonen foreslår at Italia fortsetter arbeidet med å reformere arbeidsmarkedet for å redusere segmentering av arbeidsmarkedet. Det foreslås at Italia gjennomfører tiltak for å øke kvinners sysselsetting, og at lønnsdannelsen tilrettelegger for at lønningene vokser på linje med produktivitetsveksten.

For de land der Kommisjonen mener at det er behov for styrket innsats, knytter anbefalingene seg til områder som ofte er politisk vanskelig. Eksempler er at Kommisjonen for Frankrike, Spania og Italia anbefaler ytterligere innsats for å øke fleksibiliteten i arbeidsmarkedene og for å øke pensjonsalderen. I alle disse landene har arbeidet med denne type reformer medført sterke politiske reaksjoner. Mange



av Kommisjonenens anbefalingene vil først få effekt over tid, selv om det kan hevdes at gjennomføringen av reformene vil øke tilliten i markedene og på denne måten bidra til vekst

#### ***4.7 Sluttbehandlingen av det europeiske semesteret for 2012***

Etter behandling av kommisjonenens rapport i ministermøtene for finansministrene og arbeidsministrene i begynnelsen av juni, sluttet det europeiske rådet (DER) seg til Kommisjonenens landspesifikke anbefalinger i slutten av juni. I forkant av DER-møtet ble det også lansert en egen vekstpakt («Compact for growth and jobs»). DER-møtet sluttet seg til forslagene i pakten.

Vekstpakten inneholder mange forslag som skal stimulere til økt vekst og sysselsetting, blant annet gjennom styrking av egenkapitalen i den Europeiske investeringsbanken (EIB), innføring av prosjektobligasjoner («project bonds») for finansiering av prosjekter innen transport, energi og bredbånd, samt øremerking av eksisterende finansieringsmidler i EU for vekst og sysselsetting.

Vekstpakten inneholder også forslag direkte relatert til arbeidsmarkedet:

- Medlemslandene bør styrke innsatsen for mer sysselsetting, særlig for ungdom
- Reduksjon i antall reguleringer av profesjoner
- Utvikling av EURES til en effektiv portal for arbeidsformidling i Europa
- Medlemslandene i det neste europeiske semester skal utvikle ambisiøse planer for sysselsetting («National Job Plans»)

## **5. Aktuelle direktiver og andre initiativ innen arbeidsliv og sosialpolitikk**

### ***1.1 Håndhevingsdirektivet (Posting) og Monti II***

Europakommisjonen offentliggjorde mars 2012 forslag til et direktiv (heretter kalt Posting) for å styrke gjennomføringen av direktiv 96/71/EC om utsending av arbeidstakere i forbindelse med tilbud av tjenester over landegrensene. Kommisjonen foreslo samtidig en forordning (heretter kalt Monti II) om retten til kollektive kampmidler (som streik) i forbindelse med de økonomiske frihetene. De to forslagene er presentert som en pakke. Kommisjonen foreslo tiltak for å sikre at utsendte arbeidstakere får de arbeidsvilkår de har krav på, for eksempel gjennom bedre kontrolltiltak. Kommisjonen foreslår videre at retten til kollektive kampmidler skal balanseres mot de økonomiske frihetene ved at de økonomiske frihetene ikke skal ha forrang framfor retten til kollektive kampmidler, og omvendt.

#### ***Nærmere om Posting***

Friheten til å tilby tjenester innebærer at bedrifter kan tilby tjenester over landegrensene, og bedriftene kan for dette formål midlertidig sende arbeidstakere til andre medlemsland. Direktivet om utsending av arbeidstakere (96/71/EC) har som formål å forene retten til å tilby tjenester over landegrensene med sikring av utsendte arbeidstakers rettigheter. Direktivet pålegger vertslandet å sikre at utsendte arbeidstakere omfattes av en kjerne av lovfestede arbeidsvilkår som gjelder arbeidsmiljø, arbeids- og hviletid, betalt ferie og så videre. Landene bestemmer selv nivået på disse rettighetene, inklusive definisjonen av nasjonal minstelønn og arbeidstakerbegrepet. Minstelønn må være forankret i lov, allmenngjort avtale, eller administrativ forordning, og kan også bygge på landsomfattende tariffavtaler som er allment gyldige og/eller inngått av de mest representative partene. Landene kan ut fra

tvingende allmenne hensyn, også gjøre gjeldende andre arbeidsvilkår, og for utstasjonerte som er utleid fra vikarbyrå kan landene gjøre gjeldende hele sitt nasjonale lovverk om arbeidstakerrettigheter.

Bakgrunnen for Kommisjonens forslag om å styrke gjennomføringen av direktivet er at det er avdekket svakheter og mangler med hensyn til implementeringen av direktivet. Et eksempel er at utstasjonerte arbeidstakere mister sine rettigheter ved at oppdrag settes ut til underentreprenører. Dette er særlig et problem innenfor bygg- og anleggsbransjen.

Kommisjonens forslag omfatter:

- Definisjoner av utsending for lettere å kunne fastslå ansvar for vertsland og bedrifter som tilbyr tjenester i andre land
- Forslag om at vertsland på en enkel måte skal frambringe informasjon om arbeidsbetingelser slik at det blir enklere å vite hva som skal gjelde for utsendte arbeidstakere
- En uttømmende liste av kontrolltiltak
- Forslag om solidaransvar som innebærer at utsendte arbeidstakere kan rette lønnskrav mot hovedentreprenør dersom arbeidsgiveren (underentreprenøren) ikke betaler
- Styrking av kontroll og inspeksjon av bedrifter for å sikre at utsendingsdirektivet overholdes

### ***Nærmere om Monti II***

To dommer i EU-retten (Viking og Laval) skapet mye debatt om forholdet mellom retten til kollektive kampmidler og de økonomiske frihetene i EU. Viking-dommen fra 2007 dreide seg om den frie etableringsretten, hvor et finsk ferjerederi (Viking Line) som ønsket å flagge ut et skip til Estland, ble møtt med trusler om arbeidskamp fra det finske sjømannsforbundet som ønsket å hindre flytting av arbeidsplassene. Viking hevdet at truslene var i strid med etableringsreglene i EU-retten. EU-domstolen slo fast at fagbevegelsen har en grunnleggende rett til å aksjonere dersom det er nødvendig for å beskytte arbeidstakerne, men slo samtidig fast at arbeidskamp i prinsippet etter en nærmere vurdering vil kunne utgjøre en «restriksjon» på den frie etableringsretten, som må utøves i samsvar med EU-traktaten.

Laval - dommen fra 2007 dreide seg om tjenestefriheten, hvor et latvisk firma (Laval) som skulle bygge en skole i Vaxholm utenfor Stockholm i 2004, ble møtt med krav fra en svensk fagforening om å inngå tariffavtale. Da kravet ble avvist gikk det svenske Byggnadsarbetarförbundet i tråd med svensk rett til blokade. Laval hevdet aksjonene var i strid med tjenestefriheten. EU-domstolen slo fast at fagforeningene har rett til å benytte arbeidskamp for en rekke legitime formål (herunder beskyttelse av det nasjonale arbeidsmarkedet mot sosial dumping), men at det svenske forbundets aksjon var i strid med tjenestereglerne i traktaten og utstasjoneringsdirektivet, dels fordi deres krav gikk ut over de minstekrav som fremgår av den svenske utstasjoneringsloven, og dels fordi tariffavtalen ikke inneholdt noen klare, forutsigbare minstelønnsatser.

Dommene ble sterkt kritisert av fagforeningene og karakterisert som «licence for social dumping». I rapporten av mai 2010 om revitalisering av det indre markedet foreslo Monti blant annet at en burde klargjøre forholdet mellom retten til kollektive kampmidler og de økonomiske frihetene. Retten til kollektive kampmidler er tidligere regulert i forbindelse med bevegelse av varer (Monti I) og kommisjonens nye forslag (Monti II) gjelder regulering av retten til kollektive kampmidler i forbindelse med fri bevegelse av tjenester. Formålet med Monti II er å finne den rette balansen mellom de økonomiske frihetene og retten til kollektive kampmidler.

I Kommisjonens forslag presiseres det at:

- Utøvelsen av retten til kollektive kampmidler skal respektere den frie etableringsretten og friheten til å tilby tjenester, og motsatt at utøvelsen av de økonomiske frihetene skal respektere retten til kollektive kampmidler
- De nasjonale domstolene – i tilfeller der retten til kollektive kampmidler utøves og de økonomiske frihetene begrenses – må finne den rette balansen mellom de to hensynene, blant annet ved å se hen til hva som er nødvendig og rimelig

### ***Reaksjoner på forslagene***

Arbeidsgiversiden (BusinessEurope) ga uttrykk for at forslagene bidrar til å svekke konkurranseevnen til europeiske bedrifter, og at Monti II ikke bidrar til å endre situasjonen i forhold til de foreliggende dommer fra EU-domstolen. BusinessEurope gir uttrykk for at Monti II bør begrenses til å etablere en notifikasjonsprosedyre i situasjoner der den økonomiske friheten hindres av uforholdsmessig bruk av streikeretten. BusinessEurope er enig i at det er behov for å styrke implementeringen av utsendingsdirektivet, men mener Kommisjonens tilnærming innebærer for stor byrde på bedriftene. BusinessEurope er særlig kritisk til forslaget om solidaransvar fordi dette innebærer en overføring av ansvar fra offentlige myndigheter til bedrifter uten at bedriftene har kompetanse til å følge opp.

Arbeidstakersiden (ETUC) var ikke fornøyd med Monti II, og mener forslaget innebærer restriksjoner på retten til kollektive kampmidler. ETUC er forøvrig av samme oppfatning som BusinessEurope med hensyn til at Monti II ikke endrer rettstilstanden med hensyn til rettslig status for retten til kollektive kampmidler i forbindelse med de økonomiske rettighetene. Men mens arbeidsgiversiden ikke vil ha presiseringen, ønsker arbeidstakersiden at retten til kollektive kampmidler skal uttrykkes klarere. Arbeidstakersiden mener videre at forslagene i Posting ikke går langt nok. For eksempel vises det til at solidaransvar innføres med begrensninger: Det skal blant annet bare gjelde for bygg og anleggsbransjen og for direkte underentreprenører. ETUC mener også at formuleringene i Posting vedrørende kontrolltiltak er for svake, og mener de bør bli mer forpliktende for medlemslandene.

Sosialdemokratene i Europaparlamentet gir uttrykk for at de ikke kan støtte forslag som på noen som helst måte røkkes ved retten til kollektive kampmidler.

### ***Status for Monti II***

Mange medlemsland var også kritiske til Monti II, og ut over våren sendte parlamentene i tolv medlemsland grunnlagt uttalelse til Kommisjonen der de var kritiske til forslaget med henvisning til at forslaget bryter med subsidiaritetsprinsippet. Dette utløste den såkalte gult kort-prosedyren hvor etter Kommisjonen kan opprettholde, endre eller trekke sitt forslag. I brev av juli 2012 til kommisær László Andor skrev daværende arbeidsminister Bjørnstrøm at hun støttet synspunktene til medlemslandene som var mot forslaget.

Europakommisjonen ved president José Manuel Barosso meddelte onsdag 12. september i brev til president Martin Schulz i Europaparlamentet at Kommisjonen har startet prosedyren med tilbaketrekking av forslaget til forordning om retten til kollektive kampmidler, herunder streik (Monti II).

Både arbeidsgiversiden (Business Europe) og arbeidstakersiden (ETUC) er positive til at Monti II er trukket tilbake, men begrunnelsene er forskjellige. Business Europe mener det ikke er behov for EU-regelverk på dette området, og viser til at dommene fra EU-domstolen er balanserte i avveiningen mellom retten til å streike og de økonomiske frihetene i EU.

ETUC viser til at tilbaketrekkingen av Monti II ikke løser problemene som ble skapt av EU-domstolen etter Laval- og Viking-dommene. ETUC fremhever at det haster med å finne løsninger som sikrer at retten til å streike ikke begrenses av de økonomiske frihetene. ETUC ber derfor Kommisjonen om å fremme forslag om vedlegg til EU-traktaten som klargjør forholdet mellom fundamentale sosiale rettigheter og de økonomiske frihetene ved å:

1. Fastslå at EUs indre marked ikke er et mål i seg, men et middel for å oppnå sosial framgang for EUs innbyggere
2. Klargjøre at de økonomiske frihetene og konkurransereglene ikke kan ha prioritet over de fundamentale sosiale rettighetene
3. Klargjøre at de økonomiske frihetene ikke gir rom for at foretak kan unndra eller omgå medlemslandenes arbeids- og sosiallovgivning

### ***Status for Posting***

Kommisjonens forslag behandles høsten 2012 både i Europaparlamentet (EP) og i arbeidsgrupper som forbereder behandlingen i rådet for arbeidsministrene. Arbeidskomiteen i Europaparlamentet er hovedkomite med Danuta Jazlowiecka som rapportør, mens komiteen for det indre markedet med, Emilie Turunen, som rapportør er komite for uttalelse.

I sitt brev av juli 2012 til kommisær Andor argumenterer tidligere arbeidsminister Bjurstrøm for at listen ikke bør være uttømmende, det må være mulig å utvikle nye kontrolltiltak som svar på nye utfordringer.

Offisiell dato for sluttbehandling i Europaparlamentet er satt til mai 2013.

### ***1.2 Direktivforslag om elektromagnetiske felt***

Direktivet for elektromagnetiske felt fra 2004 skulle opprinnelig iverksettes 30. april 2008. I 2006 ble kommisjonen informert om at det fra medisinsk side forelå store bekymringer i forbindelse med gjennomføringen av direktivet. Bekymringene var særlig rettet mot ny viten om at direktivets grenseverdier for eksponering ville ha konsekvenser for bruk av MR-utstyr. På denne bakgrunn foreslo Kommisjonen endringer i direktivet, og å utsette fristen for gjennomføring av direktivet med fire år, til 30. april 2012.

Ifølge forslaget vil de viktigste endringene blant annet bestå i:

- Klarere definisjoner, særlig for hva som menes med «adverse health effects»
- Revidert system for grense- og referanseverdier, ulike dagens grenseverdier
- Introduksjon av indikatorer for å lette måling og beregning og for å gi retningslinjer for hvordan det skal tas høyde for målingsusikkerhet
- Nye retningslinjer som skal sikre enklere og mer effektiv risikovurdering for å sikre evaluering og begrense byrdene for SMB.
- Introduksjon av en begrenset fleksibilitet i form av et rammeverk for begrensede unntaksmuligheter for industrien

– Introduksjon av «rationale for medical surveillance»

### **Status**

Kommisjonen foreslo i januar 2012 å utsette iverksettingen av direktivet nok en gang til oktober 2013. Kommisjonen henviser til at direktivet berører et teknisk komplisert område og at det er svært ulike syn i saken. Direktivet er høsten 2012 til behandling i arbeidskomiteen i Europaparlamentet. Det foreligger et stort antall endringsforslag i forhold til direktivforslaget, men det er lagt opp til at saken kan ferdigbehandles i arbeidskomiteen i november 2012. Forventet første behandling i plenum i Europaparlamentet er februar 2013.

### **1.3 Arbeidstidsdirektivet**

De europeiske partene i arbeidslivet sendte 14. november 2011 et brev til kommissær László Andor der de meddelte at de ville starte forhandlinger om en revisjon av arbeidsdirektivet. Det første forhandlingsmøtet fant sted 8. desember.

Formålet med arbeidstidsdirektivet er å verne helse og sikkerhet for arbeidstakerne, og direktivet gir minimumsregler for samlet arbeidstid per uke, hvile per dag og uke, pauser og nattarbeid. Det er flere grunner til at det er aktuelt med en revisjon av direktivet. Fundamentale endringer i arbeidslivet gjennom de siste 20 årene påvirker organiseringen av arbeidstiden. Det omfatter tekniske endringer, globalisering, en mer diversifisert arbeidsstyrke, økende variasjoner i arbeidsmønstre og økt konkurranse.

Arbeidstidsdirektivet har vært en av de sentrale arbeidsrettssakene på EU-agendaen siden Kommisjonen fremsatte sitt forslag til å endre det eksisterende direktivet i 2004. Saken har siden desember 2010 vært på to konsultasjonsrunder hos arbeidslivets parter. I den siste konsultasjonsomgangen ba Kommisjonen om innspill på om man ser for seg en snever eller en omfattende revisjon av direktivet. Partene i arbeidslivet har svært ulikt syn på dette spørsmålet. Arbeidsgiverne var for en mer begrenset revisjon, mens arbeidstakernes organisasjoner var for en mer omfattende revisjon.

En mer begrenset revisjon innebærer forslag til nye løsninger vedrørende såkalt «on-call»-tid (beredsskapsvakt) og kompenserende hvile. Dette adresserer vanskelighetene i kjølvannet av EU-domstolens rettspraksis om at slik tid på arbeidsstedet skal anses fullt ut som arbeidstid etter direktivet. Høringssvarene bekrefter at disse spørsmålene er av særlig betydning for offentlig sektor – særlig for de virksomhetene som yter 24 timers service (for eksempel innenfor helse- og omsorgstjenester og brann- og redningstjenester).

En grundig revisjon av direktivet sikter både å omfatte de spørsmål som er nevnt ovenfor, og dessuten å ta inn over seg den utvikling som har foregått i arbeidslivet og med større fleksibilitet for endrede arbeidsmønstre. EU-regler bør ta hensyn til endringer i retning av mer fleksible arbeidsorganiseringer og mer individualiserte arbeidstidsmønstre. Målet må være å oppnå målrettet og bærekraftig fleksibilitet i reglene for å styrke produktiviteten og konkurranseevnen men samtidig sikre vern mot helse-, miljø- og sikkerhetsrisikoer.

Spørsmålet om å opprettholde dagens «opt-out» er meget omstridt. Det var hovedårsaken til manglende enighet mellom Rådet og Parlamentet i 2008. Det er 16 av de 27 medlemsstatene som anvender «opt-out» i dag i sin nasjonale lovgivning, men 11 bruker det kun i enkelte sektorer hvor

«on-call» arbeid er vanlig. Kommisjonen anser det lite realistisk å foreslå oppheving av «opt-out»-adgangen nå uten samtidig å sikre alternative løsninger. Ifølge Kommisjonen kan mye tale for at bruken av «opt-out» heller reduseres på litt lenger sikt ved å legge til rette for mer målrettede former for fleksibilitet enn å gjenåpne en debatt om å avskaffe den. Dette særlig når det fremstår som lite mulig å oppnå enighet mellom de sosiale partene eller de ulike medlemslandene/lovgiverne.

### **Status**

Partene hadde i utgangspunktet en frist for forhandlingene på ni måneder, men i august gjorde kommisær Andor det kjent at Kommisjonen utsatte fristen for forhandlingene til 31. desember 2012. Hvis partene blir enige innen tiden de har til rådighet, kan de be om at forhandlingsresultatet implementeres som et direktiv. Europakommisjonen vil da presentere forslaget i form av et direktiv for rådsmøtet for arbeidsministere. Hvis partene ikke blir enige vil Kommisjonen fremme sitt eget forslag.

### **1.4 Hvitbok om pensjoner**

Europakommisjonen offentliggjorde februar 2012 hvitboka om pensjoner, «An Agenda for Adequate, Safe and Sustainable Pensions». Hvitboka er en oppfølging av grønnboka om pensjoner fra 2010 («Towards Adequate, Sustainable and safe European Systems») som har vært på en omfattende høring (over 1 700 høringsuttalelser).

Hvitboka inneholder en analyse av utfordringene for pensjonssystemene i Europa. I tillegg presenteres en strategi for hvordan disse utfordringene skal møtes, både i medlemslandene og på EU-nivå. Pensjonssystemene er primært medlemslandenes ansvar, men samtidig bidrar EU sentralt gjennom forskjellige initiativ og tiltak. Reformen av pensjonssystemer og arbeidsmarked er sentralt i det europeiske semester, der Europakommisjonen og deretter Det europeiske råd gir anbefalinger om tiltak som medlemslandene følger opp med nasjonale reformprogrammer. I forbindelse med det første europeiske semester for 2011 var det bare seks medlemsland (blant annet Sverige) som ikke fikk anbefalinger om å justere sitt pensjonssystem.

Det er forventet en betydelig økning i befolkningens levealder, henholdsvis 7,9 år for menn og 6,5 år for kvinner fra 2010 til 2060. Samtidig vil antall personer fra 20 til 59 år reduseres i samme periode. Utviklingen kan også illustreres med en økning i andelen av de over 65 år, i forhold andelen 15 til 64 år, fra 26 prosent i 2010 til 50 prosent i 2050. Det er derfor behov for å gjøre pensjonssystemene mer bærekraftige. Samtidig er det viktig at pensjonsnivåene ikke blir for lave. Tiltak for å sikre mer bærekraftige systemer må derfor gå sammen med tiltak for å sikre adekvate pensjoner. Det vises i den sammenheng til at 22 prosent av kvinner over 75 år i EU er under fattigdomsgrensen for inntekt.

Kommisjonens forslag til endringer i pensjonssystemene i det europeiske semester for 2011 og 2012 er organisert under to hovedunderskrifter:

- Balansering av tid som yrkesaktiv og pensjonist
- Utvikling av supplerende private pensjonsspareordninger

Det anbefales å avvike/begrense tidligpensjonssystemer som gir insentiver til tidlig avgang fra arbeidslivet, og at kravet til antall opptjeningsår økes. Andre anbefalinger er å legge til rette for at eldre står lenger i arbeid, et område som også er aktuelt for Norge: Det er ikke nok med gode arbeidsinsentiver i pensjonssystemet, også arbeidsforholdene må ligge til rette for lange yrkeskarrierer.

Det anbefales også at pensjonsalderen for kvinner økes i de 13 medlemslandene der kvinner har lavere pensjonsalder enn menn. Dette vil bidra til økning av arbeidstilbudet.

Det fremheves at supplerende pensjonssparing må spille en større rolle for å sikre adekvate pensjoner i fremtiden. Det er derfor viktig at det eksisterer kostnadseffektive og finansielt sikre supplerende private pensjonsordninger. Større innslag av slike supplerende ordninger vil bidra til at en blir mindre avhengig av offentlige pensjoner, og at en del av sparingen til alderspensjon kan avgjøres av den enkelte og tilpasses individuelle preferanser for fordeling av konsum gjennom livet.

Større innslag av supplerende pensjonsordninger kan føre til at personer som flytter mellom land kan miste pensjonsrettigheter. Offentlige trygdeordninger er regulert i eget direktiv, men private pensjonsordninger faller utenfor direktivet. Det annonseres derfor at Kommisjonen vil gjenoppta arbeidet med å etablere et direktiv som sikrer at man får med seg pensjonsrettigheter fra tjenstepensjonsordninger om en flytter over landegrensene. Tanken er å sette minimumsstandarder for opptjening og bevaring av pensjonsrettigheter fra supplerende pensjonsordninger.

Hvitboka ender opp med å annonsere 20 initiativ som kommisjonen vil ta for å understøtte medlemslandenes arbeid med å reformere sine pensjonssystemer.

Initiativene 1 til 8 skal bidra til bedre balanse mellom tid som yrkesaktiv og tid som pensjonist. Initiativ 1 viser til at Kommisjonen gjennom det europeiske semester vil følge opp medlemslandene med sikte på lengre yrkesdeltakelse og at pensjonsalder knyttes til utviklingen i befolkningens levealder. De øvrige initiativene angår koordinering og utveksling av «best practice» mellom medlemslandene

Initiativene 9 til 19 skal bidra til å utvikle supplerende private pensjonsordninger. Kommisjonen vil gjenoppta arbeidet med et direktiv som skal styrke opptjening og bevaring av pensjonsrettigheter fra tjenstepensjonsordninger for personer som flytter over landegrensene. Kommisjonen vil videre ta initiativ til å bedre sikkerheten for rettigheter i tjenstepensjonsordninger hvis pensjonstilbyderne blir insolvente. Det skal også tas initiativ for å bedre kvaliteten av informasjonen om pensjonsrettigheter fra pensjonsordningene.

Initiativ 20 skal bidra til å styrke EUs overvåking av pensjonssystemene, og Kommisjonen vil i år offentliggjøre «2012 Ageing Report» som skal belyse økonomiske og budsjettmessige konsekvenser av aldringen i befolkningen, og «Pension Adequacy Report» som skal bidra til forståelsen av i hvilken grad pensjonssystemene leverer adekvate pensjoner for kvinner og menn.

### **Status**

Utformingen av de nasjonale pensjons- og stønadsordningene er det enkelte EU/EØS-lands ansvar. EØS-avtalen regulerer koordinering av trygderettigheter for norske borgere som tar arbeid i andre EU/EØS-land, og tilsvarende for EU/EØS-borgere som tar arbeid i Norge.

Hvitboka om pensjoner er til behandling i Europaparlamentet, og det er ventet at plenumsbehandlingen vil skje første halvår 2013.

### **1.5 Det europeiske året for aktiv aldring og solidaritet mellom generasjonene**

Det europeiske år for aktiv aldring og solidaritet mellom generasjonene (EY 2012) skal bidra til å:

- Øke bevisstheten om eldre menneskers bidrag til samfunnet, også i forbindelse med sysselsetting
- Fremme sunn aldring for å øke eldres deltakelse i arbeidslivet
- Lette evnen til å holde eldre mennesker aktive, og dermed forbedre deres livskvalitet
- Øke sysselsettingen av eldre arbeidstakere gjennom utdanning og læring
- Sikre en balanse mellom eldre og unge i forbindelse med sysselsetting
- Fremme aktiviteter som fokuserer på bekjempelse av aldersrelaterte stereotypier
- Fremme eldre menneskers aktive deltakelse i samfunnet

Det har gjennom 2012 vært avholdt en rekke arrangementer i medlemslandene i forbindelse med det europeiske programmet for aktiv aldring og solidaritet mellom generasjonene. Norge deltar i EY 2012 og direktør Kari Østerud ved senteret for seniorpolitikk er nasjonal koordinator i Norge.

### ***1.6 Den europeiske plattformen mot fattigdom og økt sosial ekskludering***

Hovedansvaret for fattigdoms- og sosialinkluderingspolitikken ligger til medlemslandene. Komiteen for sosial beskyttelse (SPC – Social Protection Committee) har over tid fremhevet at den sosiale dimensjon må høyere på agendaen i EU. Gjennom 2012 har den sosiale dimensjonen fått større fokus, ikke minst med hensyn til de sosiale konsekvensene av krisen og den høye arbeidsledigheten i EU. Den økte oppmerksomheten kommer klart til uttrykk i de politiske anbefalingene for 2012.

I Europa 2020-strategien ble det konkretisert et mål om å løfte minst 20 millioner mennesker i Europa ut av risiko for fattigdom innen 2020. For å bidra til å nå målet, ble det deretter opprettet flaggskipsinitiativet «Den europeiske plattformen mot fattigdom og sosial ekskludering: Et europeisk rammeverk for sosial og territorial samhørighet».

Hovedmålet er å skape et felles engasjement mellom medlemsstatene, EU-institusjonene og nøkkelaktører. Med over 80 millioner mennesker under fattigdomsgrensen står utfordringene i kø, og det er behov for å oppmuntre til nye måter å jobbe på og hjelpe regjeringer og andre aktører med å utvikle mer effektive og innovative metoder for å bekjempe fattigdom. Den åpne koordinasjonsmetode (OMC) videreføres og utvikles med plattformen. Målet er at EU-landene blir flinkere til å lære av hverandres erfaringer i utformingen av sin sosialpolitikk.